



LITERATURA

ARTS

CIENCIES

Periòdich catalanista

SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plaça del Teatre, 6, entresol.

NÚMERO CORRENT . . . . . 10 CÈNTIMS

&gt; ATRASSAT . . . . . 20 &gt;

## SUMARI:

Greu preocupació, per Trinitat Monegal. — La espasa y la paret, per Lluís de Janer. — La educació y la escola, per Gabriel Vinyas. — Veu del poble..., per Olaguer de Roquesalbes. — El tifus, per Pompeius Gener. — Monòleg, per Alfons Maseras. — Desde París, per F. Pujulà y Vallès. — Teatres, per Emili Tintorer. — Esperanta fako; Gramàtica Catalana-Esperanto (continuació), per F. Pujulà y Vallès. — Noves.

## GREU PREOCUPACIÓ

De sobres ha transcorregut una mesada llarga de la data en que'l quefe de l'Estat espanyol, home al cap y a la fi com els demés, contragué'l vincle del matrimoni ab una gentil princesa, a qui, segons de públich se diu, havia ja avans donat son cor.

En lo meteix jorn de les bodes una bomba fou llençada al sortir la jova parella de lligar ses vides davant de l'altar, en la Concepció Gerònima. L'etzar els hi salvà les existencies; y l'explosiu sembrà arreu víctimes y més víctimes, unes mortes, altres més o menys greument ferides.

D'aleshores fins avuy en va hem cercat llegir en els periòdichs la nova de que, ab motiu de la joyosa festa primera, fos donat un indult general, inclohenthi especialment els condemnats o processats pels delictes anomenats d'opinió.

Les festes de les bodes continuaren totes sens interrupció, malgrat l'atentat: sols ne mancà una, la millor, l'indult.

La joya que sentiren nostres governants, al veure salvada la existencia de la jova parella reyal, no arribà a' decidirlos a aconcellar al quefe de l'Estat que celebrés la sort d'haver sortit bé, sens una sola ferida, del brutal atentat, ab mides de clemencia, de magnanimitat.

Creyèm nosaltres que fins les víctimes de la explosió y les families dels qui pagaren ab llurs vides l'estar prop de la carroça dels reals nuvis, haurien sentit esclatar son cor de santa joya si, arràn de l'atentat, s'hagués realisat l'acte de clemencia que anomenem INDULT. La clemencia es sempre benehida per tothom, fins pels qui pateixen els efectes dels actes comesos pels qui van a ésser perdonats.

A fe que ho estranyèm que'l govern no proposés y aconcellés, pels dos esmentats fets, al quefe de l'Estat que, usant de la real prerrogativa, promulgüés el decret d'indult. En la historia dels últims temps hi trobèm que, per quasi tots els fets que podien portar la joya al palau del quefe de l'Estat, se mostrava aytal joya mitjançant actes de clemencia: fins per les festes onomàstiques y caps d'any de naixences del quefes y més propers



allegats se perdonaven o rebaixaven nombroses penes.

Y als qui creguin que'ls fets tristos no deuen donar lloch a actes de clemencia, els hi farèm avinent que'ls cors grans sempre estàn disposats al bé dels demés: y els hi recordarèm que, en decembre de 1885, fou promulgat un dels més amplis decrets d'indult pera tots els penats, fins a la mort d'en Alfons XII.

El govern, per ara, no ha cregut oportú donar aytal concell al quefe de l'Estat, y ab això haurà assolit que de les bodes reyalis sols se'n recordin ab tristesa les víctimes de les bombes y llurs families, y ab espant tots els qui ohiren l'espetch de la explosió. Sols llàgrimes de dolor y tristesa produhirà son recort y ni una llàgrima de joya, ni una paraula de benedicció de les innombrables families qui tenen algú individu empresonat, ja per delictes comuns, ja pels d'opinió.

Ha arribat fins a nostres orelles que'l concell per l'indult no fou donat pels qui's diuen ministres responsables, perque tant aquests com els futurs ministres de l'altra colla, no creuen en la concessió d'indults: y que no hi creuen perque la ciència moderna es contraria a aquests.

Si aquest es el fonament de la resolució d'en Moret y companyia, compadimlos, puig són víctimes de preocupacions ridícules o d'una ignorancia supina.

Cert es que les corrents modernes són contraries a l'indult; però també es cert que ho són en els pobles verament avençats en civilisació, pobles ahont poden aplicarse les mides que d'aytals corrents neixin; en els qui tinguin veritables lleys penals y de procediments; en els qui tinguin excelents sistemes carcelaris y penitenciaris y en els que'ls delictes d'opinió no sien castigats, o qu'en tot cas ho sien lleument, essent el maxim de la pena'l desterro.

Mes en els pobles en qu'existeix en les lleys escrita la pena de mort, deu haverhi l'indult.

Es de tot punt necessari aquest en els pobles quals lleys imposen penes més aviat afflictives que correccionals: la pena no té en tal cas més finalitat que'l càstich, jamay la correcció del condemnat.

Ho es en els pobles en que les presons y

els presidissón centres d'epidemies y d'imoralitat, y principalment són universitats del crim.

Y sobre tot ho es en els pobles en que'l manifestar públicament una opinió mal vista pels governants es punit quasi com el més tremendo dels crims.

Crèguinme, senyors ministres del present y de l'esdevenir: llencin d'una bona volta de les lleys la pena de mort.

Aboleixin tota mena de lleys que defineixin y castiguin els anomenats delictes d'opinió, y en tot cas castiguinlos lleument y sols en un extrém arribin al maxim, al desterro.

Esborrin de tota sort de lleys lo afflictiu de les penes; considerin que aquestes deuen ésser tan sols correccionals, fetes pera esmenar als infeliços delinqüents; y sempre y en tots casos obrin un expedient de conducta dels condemnats y, quan d'ell y previ examen se'n dedueixi la esmena d'un d'aquells, obrin-li de bat a bat les portes de la casa de correcció, y diguin ben alt y ben clar a la societat, a qui han de donar comptes: «Malalt entrà aquest home a la casa: sà y bo te'l torro; admètel, donchs, en ton si.»

Feu per ultim que les presons y presidis desapareguin, tal com són, y convertiulos en centres de treball, cultura, higiene y moralitat, pera la esmena y curació de les víctimes de malalties morals.

Y aleshores, y sols aleshores, podrèu suprimir d'una plomada l'indult.

En quant a l'amnistia pera'ls politichs, mentres hi hagi governants y governats no podèu suprimirla may. Y si cap rahó científica vos convenç pera conservar-la y aplicarla, si el vostre cor no's commou pel sofriment dels altres, conserveula per egoisme personal, pensèu sempre: *Hoy para ti, mañana para mí*. El món dóna tantes voltes, que bé podrieu anar a sota demà, els qui avuy estèu a sobre.

Mentres d'aytal modo no obrèu y no aconcellèu la concessió d'indults y amnisties, serèu víctimes d'una greu e inqualificable preocupació.

TRINITAT MONEGAL





## LA ESPASA Y LA PARET

Mestre Segimón està capficat. L'antic corresponsal del *Cobden Club*, anglòfil fins al moll dels ossos, defensor dels interessos britànics y otras hierbas, s'havia proposat fernes creure en la resurrecció de Carles III. Ja tenia preparada tota la moixiganga. A Londres li donaren feta la lliçó. L'hereu s'inticiava en els misteris provinents d'Egipte, segons el ritual escocès; la *democràcia's* conforia l'auto... movilisme; quedava demostrada la possibilitat de tancar dos gallins en un galliner; y, després, vinguen promesses: llibertat de cults, servey (cervell) obligatori, ensenyança lliure, canals y pantanos, esquadra poderosa, aliança anglo-francesa... en fi, demanin.

Mes, pera tot això, era precis pensar en la sobirania. Y aquesta, segons la Constitució, resideix en les Corts ab el rey.

Mestre Segimón comptava sols ab la confiança de l'hereu, qui li havia donat la clau de casa pera que tanqués y obrís quan fos necessari. Això no resolía'l conflicte. Mestre Segimón, ficat dins d'una mala barca, navegava entre Scilla y Caribdis. A la dreta hi tenia en Maura, ab un contingent respectable de senadors y diputats decidits a ferlo presoner de guerra, obligantlo a viure ab vilpendi; a la esquerra s'aixecava la Solidaritat regional, disposada a lluitar, sense treva, pera impedir la *indostanació* del país.

Mal si fas, mal si no fas.

Obria la porta, y l'Antoni s'apoderava del timó a la primera desfeta. La tancava, y una tempesta electoral s'enduya la barca. ¿Què fer? ¿Què decidir?

Tirar endavant, ab poques e insegures forces, era una imprudència temeraria. Dissoldre aquestes, pera reorganisarles al seu gust, córrer la major aventura.

Això deixant apart que la sobirania quedava en molt mal lloch. Perque una de les forces constitucionals està en que, així com el poder dit moderador no té solucions de continuïtat, el legislatiu si, puig la representació del poble desapareix, mercé a un decret de dissolució qui acaba ab lo mandat, rebut per diputats y senadors, quedant sospesa la sobirania fins que són proclamats els nous representants en Corts. Aquest es

un dels molts *defectes* — pera no dir altra cosa — del sistema constitucional.

Mes això preocupava ben poch a mestre Segimón.

*To be or no to be: that is the question*, com deya Hamlet; *essere o non essere*, com traduhia en Novelli, avans de l'incendi que ha causat la sua rovina...

Era precis salvar la existencia, colocada, avuy, entre la espasa conservadora y la paret solidaria. ¿Còm? A cops de manubri. Calia preparar la màquina electoral y engegar-la a tota força. Llástima de coix, sospirant a la herencia antequerana! Ba! No faltaràn elements poch escrupulosos. Una fornada de governadors ben *instruïts*, una agencia corruptora montada a la *dernière*, els cacichs disposats a tot, diners a dojo — els diners del país contra'l país — *con oro nada hay que falle*; y en cas apurat: suspensió de garanties, esquadres estrangeres a la vista y agafades de gent *sospitosa*...

Contra Maura, *caritat*. Contra'l *bloch*, el *montón*, com diria'l «balear», una altra conjunció: l'aplech de lo *bo* y millor de cada casa. Una xanfayna *anarco-monàrquica* pera tots els gustos. La qüestió es fugir de la espasa y desfer la paret. En Maura s'hauria de consolar ab la veyna y... gracies; la solidaritat s'aniria *liquidant*; en fi, tot podia sortir d'allò millor.

Era precis preparar una bona *trampa* pera la cacera. Circularia la veu de que'l noy s'ha fet *flach masó*, y els afiliats caurien mansament en l'engany. La massa lliberal, unitaria, creixeria fins a ferse una potencia. Fòra d'ella, tothom quedaria titllat de clerical y reaccionari. L'*ex-secretaire* de Sant Vincent de Paul, assessor de diverses sscietats monàstiques, sortiria aviat dels dos esculls qui feyen imminent el seu naufragi.

*Guarda, guarda il mio talento!*

La confiança de l'hereu, la clau de casa, els quartos, el manubri, la força pública, els cacichs, els unitaris: tot això, a dins.

A fòra, la protecció anglo-francesa mediant una sumissió arancelaria incondicional.

Ja pot tornar a son estoig la espasa *maurítana*. Ja pot alçar-se tant com vulgui la paret solidaria.

Mestre Segimón està tranquil.

LLUÍS DE JANER



## LA EDUCACIÓ Y LA ESCOLA

— Noy, mira que't pegaré! Apa, vesten a la escola, ¿sents?, y així no m'amohinarás. —

Això es lo que se sent en totes les cases ahont hi ha criatures, y això dóna a entendre'l per qu'els pares envien a la escola a llurs fills: perque no'ls destorbin, perque no'ls hi facin nosa, per quedar tranquils. No hi pensen en el dever, en la obligació que tenen d'ésser ells els primers mestres pera criarlos, evitant el que sien impertinents, malgrat la propensió que a ésser aixelabrats tenen els noys en llurs primers anys, car ja sabem que no poden pas néixer ben entenimentats.

El noys van a la escola per força; hi van perque'ls amenacen ab càstichs si's resisteixen. El fet es, donchs, que tenen una gran repugnancia a la escola. ¿Per què? Perque la escola d'avuy en dia, tal com en ella s'educa e instrueix, no té cap atractiu pera la joventut, la qual, en comptes de trobarhi la desitjada alegria, hi troba una serietat encarcerada en els pedagogs, y en comptes de llibertat hi troba esclavitut.

¿Què vol la infantesa? ¿Alegria o tristor, llum o fosquedat, lletres y números o jòchs y distraccions? Qualsevol pot contestarhi a n'aquestes preguntes. Els infants no s'expliquen el per què d'aquestes coses, però per instint, com les besties, s'aparten de tot lo que no'ls hi plau; y com que no poden sofrir la escola d'avuy, si hi van es molt contra llur voluntat.

Els pedagogs d'ara sols se preocupen d'ensenyar forces coses: molta historia, moltes matemàtiques, molta fisica, y omplir el cervell de les pobres criatures ab un enfarfeg de textos, qui sols serveix pera enterbolir llurs ingenuus pensaments. Els actuals mestres, destructors de personalitats, no fan més qu'emmotllar a les desgraciades criatures qui cauen en llurs mans, ab els patrons que tenen fets.

Aquests homes se diuen pràctichs, y de tot se preocupen menys de fer agradable la estada en la escola; de tot se preocupen menys de qu'els infants tresquin cofoys y alegres al voltant del pastor de cor jove qui

sols vigila, com els dels remats, pera que no prenguin mal.

«La manca d'atractiu — diu en Domela Nieuwenhuis — prové molt sovint de la cohibició que's posa a l'infant. Se li dóna un aliment intelectual que ni demana ni li convé. Quan l'estómach no pot pahir un aliment, encara se'l força a acceptarlo, y l'infant se posa malalt. Y ¿creyèu que no passa igual ab el cervell? Jo no hi crech en la droperia de les criatures. No he vist may un noy en estat normal y ab salut qui fos dropro. Y això es tan veritat, que quan un noy no pòt fer res fa entremaliadures, puig no pot estar quiet. Som els adults els qui fem tornar dropros als infants. ¿Per què tenim d'obligarlos a acceptar coses que no'ls interessen? Despertèu, provoquèu aqueix interès, y el noy vos demanarà allavors que li expliquèu les coses.»

Diu molt bé aquest autor, car la immensa majoria de xicots, quan surten de la escola, no han comprès ni's recorden d'una octava part de tot lo que'ls hi han posat dins de la capceta del cervell; si quelcòm els ha impresionat, allò serà lo únich que recordaran.

En cambi, la figura del bon mestre, del pastor jove, qu'hermosa qu'es! Quina importancia més gran no té en la societat aquest home! Esser pastor no vol pas dir ésser un home de ciencia, un sabi; no: ha d'ésser un home que comprengui la veritable vida, un home lo més perfet possible. Sen cor ha d'estar impregnat d'amor. Ha de tenir una senzillesa gran, ha d'ésser un pare adoptiu, mes no de nom sinó de fet, de tota la maynada, d'aquella maynada enjogaçada qui ab sos crits omple de vida y d'alegria l'espai. Més que un sapient ha d'ésser un home qui coneix el ben viure; ha d'ésser afectuós, y no ha de voler ensenyarlos a la força, sinó acariciantlos.

Si els infants en el mestre hi trobessin un según pare, si les escoles fossin llochs espayosos, plens de llum y d'ayre, ab patis y jardins, ahont pogués córrer la maynada, ahont pogués rebre'ls raigs del sol vivificador; si en comptes d'explicarshi coses que no comprenen, coses que no's poden entendre fins adquirir ab la edat una major comprensió; si els hi expliquessin contes qui,



tot distreyentlos, despertessin en ells sentiments nobles; si se'ls deixés córrer, jugar a jòchs qui desenrotlessin llurs muscles, creguèu que hi anirien de bon grat a la escola, sense necessitat d'ameneses ni càstichs.

«No podèm desfernos del vell prejudici de que la escola sia considerada com una companyia militar, manada avuy per un oficial y al dia següent per un altre», diu en Tolstoy. Y es veritat. Mentres la escola sia com es avuy, els infants hi aniran per força, com tants joves van per força a servir al rey.

Mirèu com són y com estan emplaçades avuy les escoles. Uns pisets de quinze a vint duros, primers pisos per lo regular, foscos y esquifits. Una sala y arcoba fa de classe, les parets són tapiçades de cartells y gravats, abecedaris, mapes de tot el món ab els variats colors qui marquen els estats; plans de màquines; uns quants quadros ab caps d'estudi, peus y mans, serveixen pera ensenyar de dibuix; y, en una reconera, la bola del món s'hi ostenta ab sos satèlits al voltant, en llurs respectius circuls. Totes les parets són plenes de coses qui sols serveixen pera fatigar els tendres cervells dels pobres infants. Lo que'ls pares volen demostrar qu'es pera llur bé, ells ho troben un mal y sols ho prenen com un càstich y un martiri. Y, si bé ho mirèm, no es res més.

«Com pot ésser que les criatures, en els començos de la vida, en els anys en que la consciencia encara no'ls hi ha enterbolit l'alegria, en la edat de l'enjoçament, puguin estar hores y hores tancades en una sala fosca, voltades de totes aquelles andrònimes, assegudes en banchs tristos, sense poder parlar elles ab elles, mentres llur pensament vola pel defora, pels llochs ahont se juga, y's corre, y's respira la vida que no tenen alli dins?

«Nostres primers mestres de filosofia — diu en Rousseau — són els nostres peus, les nostres mans y els nostres ulls. Cambiàrnos-els per llibres no es ensenyarnos a rahonar, es ensenyarnos a creure molt y a no saber may res.»

De tot ensi preocupèm menys de lo que realment hauriem de ferho. Tothom sab que la terra dona moltes voltes entorn del sol, y que'l sol es molt més gros que la terra, però

hi ha molts homes qui no saben pas lo que vol dir ésser ciutadà. Ningu ignora que'l món es rodó, però n'hi ha molts que ignoren com s'ha de viure. Tots són homes de ciencia qui cerquen, qui lluyten per entrar en lo desconegut; però són comptats els qui lluyten per la tranquil·litat d'anim y pel benestar dels individus. Per això crech que'l mestre no ha d'ésser cap home de ciencia, cap sabi, donchs aquests tot ho sacrifiquen a lo que ells cerquen. Els metges no respecten pas el cos qui cau en llurs mans. ¿Què hi fa que, fent probatures, sacrifiquin una vida? Ells compleixen ab el dever professional. A l'enginyer què li fa que, foradant una montanya, morin en un desprendiment cent obrers? Lo que a n'ell li interessa es que a la fi pugui passar de l'un cantó a l'altre. Y tots són iguals; tots volen arribar al fi qu'ells se proposen, encara que l'arribarhi costi rius de sang; y, quan hi han arribat, pera ells es tota la gloria y tot el diner; pels altres, pels sacrificats, res, ni un recort.

Escola y llibertat: heusaquí dues paraules qui ara's repel·leixen y qui haurien d'anar sempre plegades. Ensenyar als infants a ésser els homes lliures de demà: aquesta deuria ésser la tasca de la escola moderna. Mentres deixèm malmetre als nostres fills en les escoles d'avuy en día, mentres en aquestes se'ls ensenyi a falsejar la veritat tot falsejantlos a n'ells, la societat no's lliurarà pas dels mals qui l'afligeixen, y sempre la poca sinceritat, la hipocresia, faràn nàixer en el cor dels homes els odis y les passions més baixes.

GABRIEL VINYAS

## VEU DEL POBLE...

L'altre dia vaig tenir una llarga conversa ab un ciutadà de Barcelona, home de sa casa y menestral a l'antiga, si bé pensa a la moderna. Ell no es de cap partit polítich, però es barceloní de soca y d'arrel, y ab això m'estalvio d'afegir qu'es bon català y, per consegüent, catalanista. Emperò tal es la seva passivitat, que no està inscrit en cap dels nombrosos centres nacionalistes, regionalistes o federals, si bé està suscrit a la majoria dels periòdichs escrits en nostra parla



y qui, més o menys clarament, pensen a la catalana.

Aquest senyor no'n té de compromisos de partit; es dels qui's desesperen al veure lluitar els catalans entre si, y fins les critiques de les obres de la nostra terra troba inoportunes si la censura no ve endolcida per qualche petita alabança. Es dels qui may perden les esperances: per això l'altre dia'm sorprengué tant el seu pessimisme al conversar de la marxa de nostre Municipi.

— Estich desconsolat. Jo qu'he complert ab convicció'ls meus devers de ciutadà votant a n'aquelles persones qui més garanties, al dir de la gent entesa, oferien, avuy me trobo que no sé què respondre als meus companys de cafè, cada cop que, ab rialleta mortificadora, me pregunten: «Y donchs, ¿què fan els seus?» Els meus, els meus!... Els meus són els catalans, si de diputats se tracta; els barcelonins, si's parla de concellers municipals. El qui no trevalla com déu per Catalunya o per Barcelona segons el cas, no es pas el meu diputat ni el meu regidor, encara que jo ab tota bona fe li hagi donat el meu sufragi.

Als diputats encara'ls hi puch reconèixer que han fet quelcòm. S'han defensat: era llur dever, però se'ls hi ha d'agrahir. Mes, quant major agraïment no mereixerien si tots y quiscun més radicalment proclamessin el dret de Catalunya y ataquessin de ferm als nostres enemics qui sols per misericordia s'aguanten... Però'ls regidors! Aquests si que fan pena. Si assistiu a les llarguissimes sessions, o'n llegiu tan sols la breu ressenya, no sé pas si serà de fàstich o de vengonya'l sentiment que vos correngui. Nosaltres qui tant hem criticat la proïja oratoria dels castellans; nosaltres qui tant ens vantem, per nostra superior cultura en relació ab les restants regions d'Espanya, d'ésser aptes pera regirnos y pera caminar sense crosses, ¿ab quina cara permetem, sense protesta, aquell devassall d'eloqüencia barata, aquelles discussions xorques, aquell temps esmerçat en petites satisfaccions de mal entès amor propi, aquelles ridicules escaramuces, quan tant y tant precisa donar la gran batalla en pro dels vitals interessos de la ciutat de Barcelona y del bon nom del nostre Municipi? Republicans y regionalis-

tes sols s'ataleyen de ferse mutuus retrêts, y malhauradament tots tenen rahó, car ni els uns ni els altres estan a la deguda altura. Jo no sé si ara a la Casa Gran hi ha més moralitat que avans; vull pensarme que si. No sé si's fan coses tan mal fetes com se feyen; però lo que si sé, es que de pràctich y profitós no s'hi fa pas res. Grans projectes... grans iniciatives... reforma interior... exposició universal... higiene... ensenyança... paraules grans y fets petits. ¿Què me'n diu vostè? —

Com que tardava a contestarli, ell reprenqué ab més brahó:

— Donchs jo li diré que tots aquests concellers d'ara qui tant xerren y qui's vanten de saber tant, ni faràn la reforma interior, ni la segona exposició universal, ni tan sols l'agregació de Sarrià, y això que sols hi manca una firma. Y si s'hagués hagut de comptar ab ells, ni s'haguera fet l'*ensanche*, ni l'agregació, ni la exposició del 88, ni s'hagueren enderrocat les muralles. L'única cosa que faràn serà donar armes als polítics de Madrid pera que'ns tirin a la cara que mal podrèm ésser cap de llus quan no servim ni pera cúa de pegell... —

A n'aquí vaig plantar en'séch al meu interlocutor, perque ell tenia moltes ganes d'enrahonar, y jo molt poques. Hi ha ocasions en que es millor no dir lo que's pensa.

OLAGUER DE ROQUESALBES

## EL TIFUS

L'àument de la mortalitat produhida a París pel tifus a conseqüència—segons sembla—de les abundants pluges del passat hivern, ha cridat poderosament l'atenció dels higienistes. Després de varis estudis especials, s'ha vingut en coneixement de que lo meteix a París que a les demés grans capitals, després de grans pluges, el bacilus tífich se multiplica en gran manera, car les aygües, recorrent grans espays de vialitat pública, l'arrastren y el filtren ab elles als grans dipòsits y a les fonts.

Les dejeccions d'un atacat del tifus són suficients, en dies de gran pluja, pera infestar tota una ciutat.

Pera presservarse del bacilus del tifus en tals períodes d'infecció de les aygües, basta fer bullir l'aygua ab que'ns rentem y la que bevem. Y encara, pera beure, són preferibles



les aygües minerals de procedencia autèntica.

En aquests casos, com en tots els estats epidèmichs, la esterilisació de l'aygua per mèdis quimichs s'imposa. Molts són els mèdis indicats, tals com l'ús dels permanganats, del cloruro de calci, del bromo, del yodo, etc., etc. Els doctors Vaillant y Georges, en una comunicació al Comitè Tècnich de Sanitat de Paris, donen la preferència al yodo lliure, el qual mata ràpidament en el si de les aygües els microbis. Aquest procediment ha sigut recomanat pera'ls exèrcits en marxa.

En 1894 el doctor Meillère ja proposà'l yodo com a primer desinfectant, a l'exèrcit.

Pera'ls serveys militars se preparen avuy a França pastilles comprimides, que basta tirar a l'aygua. Aquestes pastilles són de tres classes. Unes són de yoduro potàssich y yodat sòdich, y tenen un tint blavós. Altres són d'àcid tartàrich y tenen un color roig. Les altres són d'hiposulfit de sosa, de color blau. En cinch litres d'aygua s'hi tiren tres pastilles comprimides d'aquestes, y la reacció quimica's produeix, quedant l'aygua purificada a la poca estona.

Però'l mètode de Meillère es més senzill. Consisteix en posar unes gotes de tintura de yodo oficial per litre d'aygua. Aquesta aygua, barrejada ab el vi, li dona un sabor excelent y es altament higiènica. La dosis variarà de dos a quatre gotes per litre, segons la netedat de l'aygua. Cal agitarla després, y deixarla destapada durant mitja hora.

Altre sistema es l'anglès, qui consisteix en passar un gram d'àcid citrich cristallinat per litre d'aygua, y deixarla durant unes hores. Y si no's té àcid citrich s'exprém una llimona, y encara es millor ab tal que l'aygua's consumeixi al dia. L'àcid citrich destrueix els microbis patògens.

De tots modos, l'aygua esterilizada es superior, en aquests casos d'infecció general de les aygües, a la filtrada, car els millors filtres són insuficients, com ho acaben de demostrar els doctors Greenway y Ricotland als Estats Units d'Amèrica. Els filtres, després d'alguns lavatges o solucions, deixen passar certs microbis.

Pera'ls barcos y pera certes expedicions, proposa M. de la Méhauté, en un conciençós estudi, la esterilisació de l'aygua per la ebullició, y sa conducció per canyeries tancades.

Ultimament l'Ajuntament de Paris, qui's preocupa sempre del sanejament de la capital de la vehina República, acaba d'aprobar com els millors uns filtres d'arena, iniciats ja fa temps per un doctor llatí americà (D'Acosta), y avuy perfeccionats y fets pràctichs pels senyors Miquel y Mouchet.

El filtre en qüestió està constituït així: demunt d'una capa de grava s'hi coloca

una capa de fragments d'asperó, qui tingui deu centimetres d'espessor, recoberta d'altra capa de deu centimetres d'arena ordinaria ben rentada. A sobre s'hi posa arena finissima, rentada també y humida encara, fins a l'altura d'un metre, o un metre y trenta centimetres. Al demunt s'hi coloca una nova capa de pedruscall gros, pera que l'aygua no penetri ab violencia y sia entretinguda per aquells. El resultat d'aquests filtres ha sigut magnífich. En l'aygua bruta de l'Ourg, prop de Paris, el resultat ha sigut un augment de 20 per 100 d'òxigen disolt. Les bacteries qui estaven en rahó de 200.000 per centimetre cúbich, han sigut reduhides a un mínim qui oscila de 50 a 80, y encara són microbis saprofits.

L'aygua, dirigida uniformement sobre la superficie d'aquests filtres, va penetrant poch a poch, y, per l'atracció qui tenen els cossos sòlits sobre'ls més lleugers qui sobreneden en un lliquid, les bacteries són atretes per l'arena.

Quan el filtre està ja carregat de microbis, una corrent elèctrica'ls destrueix, y torna a servir novament.

POMPEIUS GENER

## MONOLEG

May més hi vull tornar! No, no. Quina vergonya qu'he passat aquest matí! Es a dir, vergonya no. Ni jo meteixa ho sé lo qu'era. Era una cosa estranya que may havia sentit, era un vèrtich, una por més aviat, una immensa por lo que s'apoderava de mi y'm feya veure les coses capgirades. Sortir sola! ¿Y què té de particular que una noya surti sola? No ho sé, però molt té de particular quan a mi m'ha fet tanta por! Sortir sola! Quan he arribat a la porta del carrer, ni sabia cap a quin indret tenia d'anar. Y al dubtar, en aquell moment, al sobrevenir-me'l dubte innecessari, he cregut que tots els passants me miraven y senyalaven, que'ls balcons, les finestres y les portes s'obrien pera veure cap ahont anava, que les coses se movien pera espiar els meus passos, y que fins el cel y l'ayre's deturaven atents, pera sorprendre les meves accions. Y he donat dues passes amunt, dues passes avall, m'he girat d'aci y d'allà y ja m'ha rodat el cap. Allavors si que no sabia hont queya la iglesia. Per primera vegada'm dirigia sola a la iglesia, a la iglesia propera, ben coneguda, aquella iglesia que desde la edat de quatre o cinch anys he visitat totes les festes ab els papàs. Avuy la mamà's tro-



ba malalta, no gayre malalta: una senzilla indisposició qui la reté a casa.—Vesten a missa, m'ha dit, ja pots anarhi sola. Me sembla que no't perdràs pas. No vull que per mi deixis d'anarhi.—Y jo, creyentla, bona minyona, no he sabut dirli que no. De moment no m'ha fet res donar aquest pas. Ho creya tan natural! ¿No vaig sola pel jardí, no hi vaig fins pel carrer y tot quan estem a la torre? Però, així que m'he posat el chal y el barret y el vel, y els guants, així qu'he pres el llibre d'anar a missa—ple d'estampes y fulles seques—allavors he començat a agafar por. He baixat els grahons y no sabia trobarlos. ¿Qui'm déu haver vist pel carrer, com alucinada, ab els ulls baixos, sense veure ni mirar res, tota congestionada de vergonya, tota tremolosa y encongida? Anava arrambada per l'acera, tapantme la cara dissimuladament, el cap cot y el barret torçat. Me creya que d'un moment a l'altre'm cauria'l barret o'm fugiria'l vel, o se'm descordaria'l chal. No gosava agafarme les faldilles, ab aquella aprensió de que podrien pendrem per una altra. A cada moment temia que se'm descordessin les sabates, o que'm caygués el llibre, o que'm passés una d'aquestes coses tan vergonyoses que una noya no pot sofrir sense que tothom se'n adongui. Y jo sé ben bé que tot això era infundat, si, infundat. Mes a mi'm passava. A mi, precisament, que quan vaig ab els papàs me giro y volto, y enrahono, y miro enlayre y a terra y a tot arreu, que signo als passants, que rich de les entremaliadures dels noys y de les expressions grotesques dels grans, qu'm giro a veure les dones elegants y els tipos estranys, que faig exclamacions sorolloses al mitj del passeig, que m'aturo en els aparadors encara que'ls papàs segueixin caminant, y els crido, y els faig aturar; que acaricio als nens que duhen les dides que s'asseuen prop de nosaltres; en fi, a mi, que tothom me mira per lo francota y desinvolta. Aquest mati, al sortir, en cada home que passava hi creya veure un lladre y un assesi. Més encara que un lladre y un assesi, una altra cosa pitjor... Perque robarme y matarme eren coses que no temia. Temia una cosa crudel, monstruosa. Que algú vingués, y m'agafés, y'm dugués a n'algún parany, y després d'haverme tancat en una foscor temible, me

fes sofrir un martiri... Oh, y encara coses pitjors, pitjors!... No era precisament el martiri, era quelcòm més horrorós, més monstruós lo que temia. Y com si jo hagués fet algún gros pecat en aquesta vida, per tot veyia braços que m'amenaçaven, sentia paraules que m'anatemisaven, y en cada ombra veyia venir un butxi que havia de pendrem lo més pur y lo més sagrat de la meva vida. Y al sentirme roçar pels passejants, al respirar, sense voler, llur halè, m'ha semblat infestarme. Sense saber per què, tossia. Una tos seca, que m'ennuegava. He entrat a la iglesia. Llavors si que m'he vist perduda. La fosquetat, la severitat, el misteri. Y, en tot el temps qu'he estat allí, no he gosat aixecarme d'agenollada. Les cames no'm podien sostenir després. M'he recolzat en una cadira y he resat llargament. Sempre ab el cap cot, fins del meteix capellà temia. Quan els altres s'aixecaven al girar el missal, jo restava agenollada. La tremolor no m'havia deixat pas, me sentia malalta, malalta de debò. Creya veure sortir de la nau fantasmes, quimeres. Y aquestes fantasmes anaven nùes, ensenyaven totes llurs vergonyes, totes llurs asquerositats y baixeses. Els homes que tenia a l'entorn me semblaven guaytar tots a n'aquelles quimeres y desitjarles, ab els ulls encesos y les boques closes. Veya en tots els rostres una contracció grotesca y pahorosa, y tot eren braços que s'aixecaven, cossos que s'incorporaven, ungles que lluien sinistrament y boques flamigerants. Quin suplici més gran el meu al ohir la missa! Y al sortir, el meu espant era més gran. Els somriures dels fidels eren plens d'ironia y de perversitat. Me semblava que'ls homes feyen gestes ferotges y que les dones ensenyaven llurs pits y llurs braços nuus. Me semblava que uns y altres, apretantse, atormentantse, feyen un gran escarni a totes les coses sagrades. Y al trobarme a la porta del temple, altra volta he dubtat. He anat amunt y avall. No m'orientava. Y, de tant temps que sé hont es a casa! Y he corregut pel carrer, sense mirar a ningú, sense veure a ningú, tapantme la cara. Y, quan he arribat a casa, quina por! m'he tancat a la meva cambra y m'he posat a plorar. La mamà, després, m'ha preguntat què tenia. El meus ulls estaven lividament ombrejats. La mirada meva era



espantosa. Oh, no, no vull tornar a sortir sola. May més. Ni que sia per'anar a missa. Que se'm perdoni aquesta petita falta. Però la por, oh, la por! Primer me moriria que tornar a sortir al carrer, així, tota sola, tota sola...

ALFONS MASERAS

## DESDE PARIS

### ON FERME!

A l'hivern ho sentiréu a dir en els museus y biblioteques; y ara a l'estiu també; però ara, ademés de sentirho a dir, ho sentiu vi-brar en l'ayre. *On ferme* diuen els teatres; *on ferme* diuen les cases particulars... qui tenen la particularitat d'encloure gent bur-gesa; y ho repeteixen els carrers, les boti-gues, els restaurants, l'ayre que respiréu... quan ne trobèu una mica pel carrer. Ben entès que lo que's tanca no es altra cosa que les portelles dels trens qui condueixen a platges y balnearis. Ni suposant que ho fes-siu pera no empassarvos la polç qui arreu s'aixeca, podéu pensar que lo que's diu que's va a tancar es la boca. *Fermer la bouche*, sobre tot si hi afegiu el mot *bebé*, es una ex-pressió que ningú que s'estimi una mica pot proferir. De fet els teatres no's tanquen pas: els més interessants de Paris, els concerts, se pot dir que sols han canviat de lloch. No's tanquen tampoch del tot els estudis, ni els restaurants, ni els *Louvers* (museu y ma-gatzèu, o si algú ho prefereix: magatzèu y museu). En el fons no's tanca res, però'ls comerciants repinten les fatxadades de llurs botigues, els tallers de modistes s'han tras-lladat als jardins públics, en el Metropolità no s'hi pot viatjar de males olors y manca d'ayre que hi ha, els diumenges y dies fes-tius la gent qui durant tota la setmana ha estat reclosa pren per assalt els trens y tramvies y vaporets qui condueixen a la campanya, fa calor y la gent sua... Es a l'arribada de les grans calors que's diu que Paris *ferme*, però quants no poden dirho així d'ells! Són tants els qui el dur el moca-dor a la mà, l'aixugarse'l front suhorós, y el bufar d'ofech els hi dona tan bella excusa pera obrir una conversa!...

## UN LLIBRE NOU

No han siguts infructuosos els treballs en col·laboració del sabi filòleg de Christiania Aboe Sjerne y del quimich francès Maurice Pávraie. Fins ara podiem imaginar treva-llant en comandita les ciències més aparta-des en el comú brancatge de l'arbre del Bé y del Mal. Lo que may podiem imaginarnos es la mutua ajuda de ciències tan diferents com la química y la filologia, y molt més qu'en sa tasca comuna poguessin arribar a conclusions precises y útils pera la humani-tat. Qu'es a lo que han arribat aquells dos sabís, després de no pochs treballs, y qu'es lo que'ns han donat a conèixer ab sa obra *Les sensations sensuels hors place*.

Segons aquells dos senyors nomenats, la vida no es altra cosa que l'aspiració al goig, y la mort l'acompliment del goig aspirat. Quant més se desitja més se viu; quant més s'acompleix més se mor.

Una serie continuada de desitjos subratlla-da per l'inagotable desitj d'un més enllà: heusaquí la vida. Una serie continuada d'es-pasmes, coronats pel darrer espasme abso-lutament agònich: heusaquí la mort. Donchs, es en el desitj sensual, eternament inagota-ble y conservador de la especie que cal anar a cercar la font de la vida y la explicació de tots sos fenòmens.

A partir d'aquí nostres autors senten dues afirmacions: la primera ben rahanada se-gons sa teoria, la segona absolutament gra-tuhita e hipotètica, però de la que'n treuen conseqüències remarcables. Diuen:

- 1.<sup>er</sup> El plaer sexual car es desitjat eter-nament, es la font de la vida, y
- 2.<sup>on</sup> Tot lo que compona'l sér humà no es altra cosa que *sexualisme*.

Pera demostrar *a posteriori* aquesta afir-mació, l'obra està plena de cites històriques probant que EL LLOCH canvia segons les cos-tums, les èpoques, els paisos, etc., y que per lo tant no podem afirmar que hi hagi aberració en lo que naturalment acon-teix, sinó que, al contrari, hem de concloure que la facultat de percebir radica en tot el sér en potencia y's fa activa en tal o qual lloch diferent sols mercès a l'us y a la educació.

Es a partir d'aquest punt que l'obra's fa interessant, car aquí comença'l desenrotllo



de llur teoria sobre'l *sexualisme intel·lectual*, afirmant y demostrant que'l sexe modernament pot radicar en el cervell, teoria y demostracions que passo per alt per manca d'espai, y estudiant la manera de produhir, en aquest estat, la major quantitat de lo qu'ells ne diuen *vida*, y la necessitat d'encoratjar aquest estudi pera fer en el nostre estat de civilisació lo qu'en altre estat feren pobles com l'egipci, qui tenia veres escoles sagrades obertes pera l'ensenyament de la producció del goig material, que's pot seguir nomenant així pera distingir-lo de l'actual purament psíquic.

Segons dits autors, el medi de produhir el plaer cerebral no es altre que'l *mot*, y lo que podem nomenar *bacanal* se troba en la poesia; ben entès: en la moderna poesia, en la poesia neoideològica. Veyám com s'expliquen messieurs Sjerne y Pávraie.

Hi ha mots sòlits, líquits y gaseosos, mots lleugers y pesants, mots aspres y satinats, mots lluminosos y opachs. Aquesta divisió la podem establir no solsament considerant el mot baix el punt de vista de la idea que desperta en el cervell, sinó en sí mateix, ja qu'hem de tenir en compte que sa creació obeheix a l'esperit onomatopeic qui vibra en el fons de tot llenguatge. Donchs bé: d'igual manera qu'en els antichs tractats de les sensacions veyém que la mocegada, el pessich, el copet si algún efecte produeixen en individus refinats es sols degut a la *sorpresa* y a la *reiteració*, així mateix els refinats de sexe cerebral sols troben el més gran goig en el mot quan de la reiteració y de la sorpresa va acompanyat. La manera de lograr això darrer es sumament fàcil segons els esmentats filòsops. La *sorpresa*'s logra ab la unió de mots qui tinguin qualitats y consistencies diferents, la *reiteració* ab la repetició de la idea ja abandonada o que's fingeix que's va a abandonar. Un exemple de reiteració el podem escullir en la escola meterlinkiana. S'emet una idea *molla*: Ja plou; se fa una pausa qui fa sospitar que rebrém en el cervell una idea sòlida, y's torna a repetir la molla: Ja plou; y's fa una altra pausa, y... així successivament, fins que'l cervell se convenç de que no hi haurà cambi, y aleshores se li fa sentir

una idea satinada o d'altra classe, que's reitera successivament també.

La sorpresa's produeix, com queda dit, ab la unió de mots de qualitat oposada. Veginse'ls títuls de les obres d'Echegaray: *Mancha que limpia*, *Manantial que no se agota*, *El loco Dios*, etc. Trobèu, per exemple, el mot *ignocent* (opach) y el mot *escarxofa* (sòlit): donchs no heu de fer sinó juntarlos, y dir, es un dir: y *menjant escarxofes ignocentes*, pera produhir un goig cerebral corresponent a una mocegada reiterada després d'una sorpresa d'abandó. Els *llabis primaverals*, les *peres juvenetes*, els *cogombres vespertins*, les *tomates sarcàstiques*, etc., poden servir d'exemple a imitar (¿ho hi podríem afegir: els mots sòlits y gaseosos?)

L'obra termina dihent qu'essent tan fàcil trobar la emoció sexual cerebral, tots devèm dedicarnos a la noble tasca de produhir goig en altri, per la emoció del contrast y de la reiteració del mot, lo que de passada donarà un cayent d'intellectualisme a les actuals generacions si això fan.

Ens abstenim de criticar l'obra dels senyors Sjerne y Pávraie quals sols noms ja'ns inspiren sospites, limitantnos a fer constatar que si bé pot ésser cert qu'en els individus fruhidors d'aquestes sensacions, bon troç més ignocentes que les escarxofes, es probable que hi hagi hagut un descentrament de sexualitat, es també quasi segur que'l foc sexual no'ls hi ha anat a parar precisament al cervell.

F. PUJOLÀ Y VALLÉS

París, juny de 1906.

## TEATRES

AMOR Y CIENCIA.—LA BAGASSA.

Com que JOVENTUT no es un diari, en que tota novetat, fins les més insignificants, deuen registrar-se, no m'he ocupat de les derreres produccions escèniques que'ns han donat les dues companyies castellanes qui actüen en nostres teatres d'estiu. El teatre castellà modern, com ja he indicat altres vegades, adoleix pera nosaltres d'ésser buyt y atrassat. Distrèu a ratos a una petita part del públich barceloní, aquell públich qui no vol encaparrarse, però no'ns interessa a la majoria, qui demaném quelcòm més sòlit que uns quants *chistes* dels Quintero, quatre



fiblades d'en Benavente, o petites disquisicions, galanament escrites però puerils, d'en Linares Rivas.

Per això aquesta temporada, clàssica ja a Barcelona, en que a la frevoletat dels autors castellans sols responen frèvolament nostres classes adinerades y nostres petites dames y damiseles *cursis*, es la que més aburreix al públich verament aficionat. Qu'es trist un teatre sense públich de galeria! Ni a Nove-tats ni a l'Eldorado hi veurèu may públich de galeria aquestes temporades.

Es per això que jo també hi vaig poch. Puig ja sé per endevant que res tindrè al sortir pera contar als lectors. Tot lo més petites insubstancialitats y *donosuras* de llenguatge qui a la llarga arriben a enfarregar.

No obstant, l'altre dia vaig anar a veure *Amor y Ciencia*, d'en Galdós. La firma es d'excepció y sempre'ns ensenya quelcòm la ploma d'aquest escriptor de cervell privilegiat, encara que—y això ho ha demostrat la experiència més que'ls pronòstichs dels crítics incipients—bé pot afirmar-se ja que'l seu temperament es refractari a l'art escènic. Difús en les seves descripcions qu'en el llibre sovint captiven, excessivament imaginatiu en les seves faules qui fins en el llibre resulten quasi bé sempre de país de vano, y temerós y com acoquinat al presentar problemes transcendents qu'en la novela rahona prolíficament, però qu'en el teatre li fallen per rahons diverses, els drames y comedies de don Benet Pérez Galdós resulten en general puerils, quan no vulgarment revolucionaris.

Tot això ho trobem un cop més en *Amor y Ciencia*. Per medi de llargues y inflades relacions, ab pincellades sentimentals, ens enterem de la situació: Una dòna jova educada aristocràticament, es a dir, frèvolament, se va casar, perquè sí, ab un metge qui serà un sabi qu'entén la vida seriament. Ell vol viure per la ciència, per la veritat y per l'amor senzill; ella per divertir-se, pels vestits bonichs y per les emocions o passions complicades. Marit y muller topen y ella fuig ab un ayman, que's mor deixantli un fill qu'ella adorarà sempre; y, després d'uns quants anys, ens trobem ab el següent drama: La mare té un altre ayman, un marquès serio, bondados y prudent, qui la protegeix ab desinterès y carinyo excepcionals. Filarien l'amor perfecte si un petit incident no vingués a ressuscitar histories velles: el filllet està agonitzant y sols un especialista, el més sabi d'Espanya, per no dir del món, podria salvarlo. Donchs bé, aquest sabi es el marit ultratjat. No pot negarse que la situació es dramàtica. L'home de ciència, l'home dels amors senzills, ¿voldrà salvar fredament al fill de la dòna qui l'ha deshonrat y de l'home qui va prostituhirla? Ella no ho creu, ella'l creu venjatiu; però ell ho fa senzillament. Naturalment, la

reconciliació es inevitable. Y la comedia d'en Galdós acaba romànticament, després de molts incidents d'un còmich a voltes massa pujat, y d'un quart acte poemàtich qui a mon pobre entendre lliga molt poch ab una obra de ciència y amor.

Passa una cosa estranya ab aquesta comedia d'en Galdós: Essent la situació, el nus intensament dramàtich, no'ns arriba may a l'ànima; no'ns commou. Y això es degut a dues rahons qu'en art escènic són defectes capdals. La primera es que tot passa tranquilament, que desde les primeres escenes ja sabem o endevinem que *no serà res*, que'l nen malalt se curarà mercès a la ciència y cuydados del metge eminent, y que aquesta cura determinarà una reconciliació. Es desesperadora la normalitat ab que's desenrotlla l'obra. La segona rahó es que l'element passional hi brilla per sa ausència, ab tot y ésser la base y fonaments de la comedia essencialment passionals. L'autor se'n desenten d'això pera complaures en disquisicions severes a voltes, encara que més sovint tendrivoles, qu'en ocasions fins resulten en excés puerils. L'home excepcional, el doctor eminent qu'esperem ab interès y apareix al final del primer acte aparatosament, ens deslusiona després. Fòra d'ésser un gran metge, lo qual dramàticament es ben poca cosa, no'ns apareix com a home de món o com a filosof ab aquella fermesa de linies qui requereix un tipo extraordinari. Nosaltres voldriem saber què'n pensa aquell home de ciència y de cor de les grans passions y dels grans amors, puig qu'ells són l'origen del seu drama y del drama de tots, y voldriem saber com les cura aquestes enfermetats o llagues humanes. Mes ayl, que tota la ciència y tot l'amor del metge eminent se redueixen a una compassió tendrívola y a una severitat de principis absoluts que pràcticament ell mateix desmenteix.

No obstant, a pesar de tot això y d'altres petits defectes de construcció qui recorden procediments de l'Echegaray sense recordar la seva traça, en la comedia d'en Galdós hi trobem passatges ben hermosos y idees dignes d'un home qui pensa clar y lliurement. En *Amor y Ciencia*'s fa sátira fina y fonda de determinades preocupacions, costums y vicis socials ab esperit enlayrat y serè. Això ja es molt y deu notar-se en l'actiu de l'autor, qui per altra banda fa gala d'un llenguatge correcte, concis y elegant, sens amaneraments.

De la execució poch hi ha que dir-ne. En l'obra, com se comprèn per lo dit, no hi ha grans papers ni situacions. Els actors deuen limitarse a dir o recitar la llur part. Notem qu'en general ho feren discretament y serà tot dit.

Lo que fou molt pobre es la presentació escènica y el mateix decorat; tot excessivament pobre si tenim en compte que's tracta



d'una de les dues companyies qui's disputen la supremacia de la escena castellana. La Guerrero, al menys, treu altres mobles.

Al teatre «Circo Barcelonés» va estrenarse dissabte passat un nou drama d'en Joan Puig y Ferrer.

Es simpàtic aquest jove per la ingenuïtat y entusiasme ab que escriu les seves impressions de la vida y per la generositat d'ideals qu'en elles transparenta. Però s'ha de confessar qu'en els drames que fins avuy ens ha donat s'hi veu més l'observador, potser un xich fanàtic, dels baixos fons socials, que'l pensador seré y home estudiós.

Ja en *La dama alegre* notarem qu'en Puig y Ferrer tenia nirvi, tenia pasta, però que li mancava cultura. Ab *La Bagassa* ns ha confirmat en aquesta apreciació. La idea fonamental no pot ésser més enlayrada: mostrar com la humanitat viu injustament, com el benestar no es patrimoni de tots sinó privilegi de pocs. Aquesta idea inspira a l'autor un drama pahorós de la escola de Gorki, ahont si bé hi trobem detalls fermes y justos trets de la meteixa realitat, en conjunt no'ns commou per son convencionalisme.

Escenes hi ha en *La Bagassa*, per exemple les primeres del segon acte, d'una gran veritat psicològica y vigorosament copiades de les costums de les capes socials més miserables; diàlegs y converses hi trobem també garbosament escrits, però donades les pretensions més transcendents que l'autor sembla tenir, el drama resulta massa dramón y la tesis poch estudiada, poch documentada y molt declamatoriament sostinguda.

Ab dir que'l titol meteix de l'obra encara no l'he entès a pesar de les invectives del protagonista, n'hi ha prou. L'ha aprofundida bé l'autor la distinció entre la justícia històrica o activa y les injustícies d'un complex y defectuós organisme social?

En fi, en Joan Puig y Ferrer, sens haver donat un gran pas ab aquest drama, no ha desmentit les condicions d'autor qu'en sa primera obra descobrirem. Y puig la pasta hi es, que trevalli. Indubtablement farà quelcòm de més solit.

La Llorente y en Viñas trevallaren ab molta fe, y els demés presentaren un conjunt discret.

EMILI TINTORER

## ESPERANTA FAKO GRAMATICA

### DE LA LLENGUA ESPERANTO

(Continuació)

NOTA. En tota oració ahont s'hi trobi alguna d'aquestes paraules negatives, tot altre mot negatiu es suprimit. «Si hi ha a la frase un altre mot de sentit negatiu, l'adverbi *ne* se suprimeix». (Gram. Fon. Zam. Regla 12).

Així en Esperanto no dirèm *mi ne vidis neniun* sinó *mi vidis neniun*, o si's vol usar la partícula *ne* isolada, *mi ne vidis iun* que equival a dir *jo no he vist algú*. No dirèm *li ne havas neniun*, sinó *li havas neniun*, o *li ne havas ion*. No dirèm *mi ne havas neniun libron* (jo no tinc cap (classe) de llibre) sinó *mi havas neniun libron* o *mi ne havas ian libron*. No dirèm *tero ne estas nenies*, sinó *tero estas nenies*, o *tero ne estas ies*.

Ab la lletra *k* anteposada als mots simples *io*, *iu*, *ia*, *ies*, hem dit que feyem els interrogatius y relatius.

*Kio* Si *io* ens expressa la idea *cosa*, alguna

*cosa*, *kio* com a interrogatiu traduhirà nostre pronom interrogatiu *que?* y com a relatiu nostres relatius *que*, *lo que*. Ex.: ¿Què ha succehit? ¿*Kio okazis?* ¿Què es això? ¿*Kio estas tio?* (Relatiu). Lo qu'està sobre la taula es groch, *flava estas (tio) kio kuŝas sur la tablo*. Allò qui cau, *tio, kio falas*. (Acusatiu. ¿Què vol vostè? ¿*Kion vi deziras?* Jo tinc allò que vostè tenia, *mi havas tion, kion vi havis*. Lo que vostè vulgui, *kion vi volos*.)

(Francès) *quoi*; (anglès) *what*; (alemany) *was*. (U. V. Z.)

*Kiu*. Si *iu* ens expressa la idea personal *algú*, *kiu* com a interrogatiu traduhirà nostre interrogatiu personal *qui?* (masculi) *quina?* (femeni) y com a relatiu nostres relatius, *qui* y *el qui* masculi, *la qui* femeni. Ex.: (Interrogatiu) ¿Quina es? ¿*Kiu estas?* ¿Qui ha vingut? ¿*Kiu venis?* ¿Qui t'el caixò? ¿*Kiu havas la skatolon?* (Relatiu) Qui riurà derrer riurà més bé, *kiu laste ridos, tiu plej bone ridos*. El qui vulgui venir qu'aixequi'l



dit, *kiu deziros veni li levu la fingron*. Fou ella la qui va trevallar mès, *si estis kiu plej laboris*.

(Plural. El mot *kiu* pluralisat *kiuj*, tradueix nostre interrogatiu *quins?*, *quines?* y nostres relatiu *quins*, *quines* y *els qui*, *les qui*, *les quines*. Ex.: (Interrogatiu). *¿Quins han vingut?* *¿Kiu venis?* *¿Quines són les mestresses de la casa?* *¿Kiu estas la mastrinoj de la domo?* (Relatiu). Jo (ho) sè quins vindran y quins se quedaràn, *mi scias (tion) kiuj venos kaj kiuj restos*. Els qui eren ab nosaltres concixten la electricitat, *(tiuj) kiuj estis kun ni konis la elektron*. Dónguio a les qui vostè vulgui, *ĝin donu al (tiuj) kiuj vi volos*. Quatre xicoles les quines eren molt hermoses, *kvar knabinoj kiuj tre belegaj estis*). (Acusatiu). *¿Quins pendrà vostè?* *¿Kiujn vi prenos?* *¿A qui diu que havist?* *¿Kiun vi diras ke vi vidis?* (Relatiu). El bitllet que vostè ha comprat, *la bileto, kiun vi aĉetis*. Eren les quines jo preferia, *ili estis, kiujn mi preferis*, etc.) (Francès) *qui, lequel, laquelle*; (anglès) *who, which*; (alemany) *wer, welcher*. (U. V. Z.)

**Kia.** Si ia ens dóna la idea de calitat, classe, especie expressada per nostres mots *algún, alguna, kia* com interrogatiu traduhirà nostres interrogatius *qual?*, *quin?* (masculi) y *quina?* (femeni) qui pregunten per la calitat, y nostres relatiu *qual*, *quin*, *quina*, *el qual*, *el quin*, *la quina*. Ex.: (Interrogatiu). *¿Quin temps fa?* (això es, *¿quina classe de temps?*) *kia vetero estas?* Veusaquí la meua casa: *¿quál es la vostra?* *Jen mia domo, kia estas la via*. *¿Quina (classe de) cadira es aquesta?* *Kia seĝo estas*

*ĉi tiu?* (Relatiu). Tal qual, *tia kia*. Quin cavall! es massa alt! *Kia ĉevalo, ĝi estas tro alta!* Quina cremada! *Kia brulafol* etc.

(Plural. *Kiaj* tradueix nostres *quals?*, *quins?*, *quines?* *quals*, *quins*, *quines*, *els quals*, *els quins*, *les quines*). (Acusatiu). *¿Quin cavall té vostè?* *¿Kian ĉevalon vi havas?*)

(Francès) *quel*; (anglès) *of what kind*; (alemany) *was für ein*. (U. V. Z.)

**Aclaracio.** — Pera precisar bé quan hem de traduhir *kiu* y quant *kia*, ens hem de fixar en si volèm expressar la idea de calitat, classe, especie o no. En el primer cas traduhirèm *kia*, en el segon *kiu*. Remarkis que'l singular masculi nostre quan es purament personal es *qui*, y quan es calitatiu es *quin*. Donchs bé: quan ens trobem en un cas femeni *quina*, *quines*, *les quines*, etc., ja sia interrogatiu ja relatiu, pera veure com l'hem de traduhir, si la idea de calitat no'ns apareix prou clara no hem de fer sinó posarho en masculi y en singular; si ens dóna *qui* traduhirèm *kiu*, si *quin* traduhirèm *kia*. Per exemple, volèm traduhir la següent frase: *¿quina euga es aquella?* en la que la idea de calitat no'ns apareix prou clara pera traduhir tot seguit *quina* per *kia*. Fent lo dit veurèm que no's diu *qui cavall*, sinó *quin cavall*; la traducció donchs serà: *¿kia ĉevalino estas tiu?* Un altre exemple: volèm traduhir la frase: *quines camises, son molt boniques!*, y fent cas omis de que expressèm la calitat cosa que no sabèm veure, suposarèm que *camises* es masculi, y posantles en singular trobariem que no diriem *qui camiso*, sinó *quin camiso*, *ez molt bonich*; es dochs a *kia* al que hem de recorrer, y la traducció serà *kiaj ĉemizoj, estas tre belegaj*, y no *kiuj ĉemizoj*, etc.

(Seguirá)

F. PUJOLÁ Y VALLÉS

## NOVES

Tenim en premsa'l segon volúm ab que en el present any seràn obsequiats els subscriptors de JOVENTUT, y que contindrà la primera traducció catalana, feta per nostre company Oriol Martí, del renomnat drama modern *Animes solitaires*, una de les obres mestres del famós dramaturg alemany Gerhart Hauptmann.

Aquest volúm serà entregat a nostres subscriptors durant el present mes de juliol.

Saltà la espurna, y com que'l combustible hi era abundant, el foc ha pres y sembla voler pendre proporcions d'incendi. Ens referim a la protesta feta pels figuerenchs contra'l trasllat dels presidis africans a la hermosa vila empordanesa. De tots indrets de



Catalunya s'ouen veus d'indignació pel procedir d'aqueix govern *lliberal*, desconeixedor de l'esperit català, qui ab la més irritant inconsciència no fa altra cosa que ofèndrens continuament. Les més capdals entitats de Barcelona protesten d'aqueix atentat a la ciencia penitenciària y als sentiments del poble; lo meteix van fent les diverses associacions d'una y altra comarca catalana, y ab joya hem de consignar que les primeres en ferho, les primeres en advocar en aquest assumpto per la causa de la civilisació, han sigut les societats autonomistes. Avant, donchs; prosseguim la creuada ab tanta major decisió com major sia l'esperit mofeta d'en Moret.

En el «Centre Autonomista Català de Sant Gervasi» celebrà la nit del divendres la societat «La Reixa» una lluhida festa a benefici de son fons social y en honor dels ferits y dels empresonats pels derrers aconteixements. Se representaren les obres *La mare eterna*, de l'Iglesias, *Mestre Olaguer*, de Guimerà, y *L'últim conceller en Rafel de Casanova*, d'Ayné Rabell, que foren molt aplaudides pel nombrós públich, el qual posà fi a la vetllada puntejant ayroses sardanes.

A Vilafranca tingué lloch el passat diumenge, ab un èxit grandios, el *meeting* inaugural del «Foment Autonomista del Penadès.» L'acte's celebrà en l'espaiós teatre del Tivoli, ple de gom a gom. Parlaren els senyors Campllonch, president del «Foment»; Puig Samper, per *El Foble Català*; Plaja, per la «Lliga Regionalista»; Martí y Julià, per la *Unió Catalanista*, y Zulueta, diputat per Vilafranca. No disposèm d'espai pera extractar els magnífics discursos dels oradors, qui anatematizaren els vicis de l'Estat qui va a la ruina, enaltint a Catalunya per sos anhels de redempció per medi del regim autonòmic. Tots reberen xardoroses ovacions.

Acabà'l patriòtic acte enviantse al president del Concell de ministres dos telegrams d'enèrgica protesta pel trasllat a Figueres dels presidis d'Àfrica.

La festa inaugural del «Foment Autonomista del Penadès» ha estat verament digna d'aquella vila, qui podrà recordar la diada del 1 de juliol d'enguany com una data memorable.

En l'«Associació Catalanista» de Premià de Mar tingué lloch el passat diumenge l'acte de colocació del retrat d'en Valenti Almirall en la galeria de patricis ilustres de dita entitat.

Oberta la sessió pel president senyor Obiols, passà'l senyor Canibell a llegir la biografia de l'insigne català qual memoria s'honorava. El discurs del senyor Canibell, completat per la lectura de varis textos de l'Almirall, resultà una crítica acabadíssima d'aquest, com a pensador y com a home d'acció, evidenciant que, en sos primers temps, fou la primera personalitat qui sapigué donar orientacions definides a l'autonisme català.

El treball del senyor Canibell fou celebrat y aplaudit, com se mereixia, ab ver entusiasme.

També fou molt celebrat el retrat d'en Valenti Almirall, degut a l'artista senyor Botey.

La Comissió organitzadora de l'Homeatge a Clavé acordà per unanimitat adjudicar a JOVENTUT una medalla commemorativa de l'expressat acte, ajuntanthi un expressiu vot de gracies per la cooperació que al meteix prestà nostra revista.

Agrahim coralment l'obsequi.

#### Publicacions rebudes:

*Girassol*, comedia en tres actes per Ignasi Iglesias, de la qual ne publicarem el corresponent judici crítich al ésser estrenada a Roma'l dia 14 del passat abril. Ha sigut impresa ab molta pulcritut a «L'Avenç», y's ven a 2 pessetes l'exemplar.

*Jochs Florals de Capellades*. Hem rebut la convocatòria d'aquests jochs florals, organitzats pel periòdic *La Veu de Capellades*, que's celebraran el dia 15 del proxím agost, festa major d'aquella vila. S'ofereixen tretze premis. Les composicions han d'ésser remeses al secretari del jurat per tot el dia 3 d'agost. El jurat estarà compost pels senyors Carles de Fortuny, president; Emili Guanyabéns, Joseph Carner, Joan Llongueras, Bartomeu Estapà, Amador Romani, vocals; Manel Cardús y Pujol, secretari.

*L'Hereu*, setmanari autonomista de Barcelona. Els dos números publicats fins ara han tingut gran èxit, per l'agudesia de son humorisme y per la valentia ab que's defensa la causa catalana. Li desitgem llarga vida.

*Costa de Ponent*. A Vilanova y Geltrú s'ha començat a publicar ab aquest titol un setmanari portaveu de totes les comarques que en aquella costa són compreses o hi tenen vehinatge. Ve a lluytar contra'l centralisme y publica diversos treballs patriòtics ben interessants, començant per un d'en Prat de la Riba. Esperèm que l'èxit més falaguer coroni les campanyes autonomistes del novell company.